

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗБУДОВИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

FEATURES OF MODERN NATIONAL MODELS OF GREEN ECONOMY DEVELOPMENT

Автор визначає чинники, що впливають на диференціацію між національними моделями розбудови зеленої економіки. Наведена порівняльна характеристика основних національних моделей зеленої економіки країн світу. Запропоновано авторський перелік основних таких стратегій. Автор виділяє важливі риси, притаманними традиційній моделі зеленої економіки та визначає основні країни, які впроваджують таку модель. Виокремлено таку іманентну рису традиційної моделі зеленої економіки як динамічний розвиток у її структурі біоекономічного сегменту. В статті визначений провідний тренд «озеленення» національних економік останніх десятиліть – дематеріалізація – який засвідчує їх перехід від традиційної до більш розвиненої «перехідної». Визначені основні риси цієї моделі. В статті визначені головні засадничі елементи планової моделі зеленої економіки. Серед інших автор запропонував виокремлювати адміністративну модель. Автор підкреслює, що наступна, ринкова модель, відбиває існуючі міжкраїнові і міжрегіональні диференціації та набула найбільшого поширення у державах ОЕСР. В статті визначені ключові відмітні характеристики даної моделі. Насамкінець автор наголошує на основних визначальних рисах ідеалістичної моделі розбудови зеленої економіки.

Ключові слова: зелена економіка, коричнева економіка, моделі переходу, національні особливості, традиційна модель, перехідна модель, планова модель, адміністративна модель, ринкова модель, ідеалістична модель.

The relevance of the topic is the need for understanding the mechanisms of transition of the national economic system from the model of the brown economy to the model of the green economy, which are unique for each country. The author has used such research methods as historical method, method of comparison, generalization method. As a result, the author identifies the factors influencing the differentiation between national models of building a green economy. The comparative characteristics of the main national models of the green economy of the countries of the world have been given. The author's list of the main such strategies has been proposed. The author highlights the important features inherent in the traditional model of the green economy and identifies the main countries implementing such a model. The article identifies the leading trend of the "greening" of national economies in recent decades – dematerialization – which proves their transition from a traditional to a more developed "transitional" one. The main features of this model have been defined. Characterizing the planned model of the green economy, the author emphasizes that it has become the most widespread in countries with a catch-up type of economic development. The main basic elements of this model have been defined in the article. Among others, the author has proposed to single out the administrative model. The article emphasizes that it was most widespread in states with developed traditions of strict administrative restrictions on economic activity and identifies its main features. The author emphasizes that the next, market model, reflects the existing inter-country and inter-regional differentiations and has become the most widespread in the OECD countries. The article defines the key distinctive characteristics of this model. In the end, the author emphasizes the main defining features of the idealistic model of building a green economy. The practical value of the article lies in the justification, based on the learnt experience of various countries of the world, the effective mechanisms for developing the green economy in Ukraine.

Key words: green economy, brown economy, transition models, national characteristics, traditional model, transitional model, planned model, administrative model, market model, idealistic model.

УДК 330.5:339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-35>

Чала В.С.¹

к.е.н., доцент,

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Chala Veronika

Pridniprovska State Academy

of Civil Engineering and Architecture

Постановка проблеми. Зелена економіка, як модель економічного розвитку, що базується на розбудові у глобальних координатах принципово нових типів суспільного виробництва і споживання, здатних оптимізувати співвідношення між показниками їх структурної динаміки, забезпечити максимізацію прибутків економічних суб'єктів і задоволення споживчих потреб населення з мінімальним негативним впливом на довкілля, характеризується доволі широким спектром організаційно-економічних й інституційно-регуляторних диференціацій за різними державами і регіонами світу. Очевидно, що в їх основі лежать унікальні для кожної країни механізми переходу національної економічної системи від моделі коричневої

економіки, що домінувала в індустріальну епоху, до пануючої на постіндустріальній фазі світогосподарського розвитку моделі зеленої економіки. В цих умовах виключно технократичних підходів у розробленні управлінських рішень на сьогодні стає явно недостатньо, оскільки у процесі їх ухвалення на національному і міжнародному рівнях необхідним є максимальне врахування економічних інтересів багатьох стейкхолдерів, а надто – кожного індивідуума як громадянина, виробника та споживача. Виходячи з цього, значної теоретико-методологічної і практичної значущості набуває питання щодо комплексного компаративного аналізу національних моделей розбудови зеленої економіки з метою ідентифікації найбільш конкурентних з

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2233-2335>

Порівняльна характеристика основних національних моделей зеленої економіки

Критерій	Традиційна	Перехідна	Планова	Адміністративна	Ринкова	Ідеалістична
1	2	3	4	5	6	7
Секторальна структура економіки	Висока частка первинного сектору	Висока частка вторинного сектору	Висока частка вторинного сектору	Висока частка вторинного сектору	Висока частка третинного сектору	Висока частка третинного сектору
Ключові драйвери та регуляторні механізми управління національним економічним розвитком	Стохастичні	У процесі формування цілісної політики	Планові	Нормативні	Ринкові, податкові, стимулювання плато-спроможного споживчого попиту	Суспільні цінності та пріоритети
Зрілість інституційного й інфраструктурного забезпечення зеленої трансформації	Несформоване	Обмежене, у процесі формування	Обмежене, детермінується структурою економіки	Обмежене	Диверсифіковане	Комплекс взаємопов'язаних процесів
Рівень сформованості екологічної культури й управління природним капіталом	Переважно помірний та залишковий. Залежить від традиційної культури	Залишковий	Другорядний	Другорядний	Зростаючий, високий суспільний запит	Висока суспільна свідомість та практика
Екологічна ефективність національних економічних політик та якість освітньої, наукової, медичної, культурної, спортивної та соціальної інфраструктури	Низька, моделі управління якістю відсутні або спираються на стандарти ISO	Зростаюча, адаптація різних моделей управління якістю	Помірна, моделі управління якістю спираються на стандарти ISO	Невисока, моделі управління якістю спираються на національні стандарти	Вище середнього, моделі управління якістю (Кайдзен, імені Болдріджа, EFQM)	Високий рівень ВВП на одну особу та інтегрованість моделей управління якістю з більшістю нац-них політик
Вуглецевий слід, енерго-ефективність і матеріаломісткість суспільного виробництва, чинні системи управління відходами	Зростаючий	Високий	Високий	Високий	Спадаючий	Низький, спадаючий
Ступінь централізації екологічної політики	Змішана	У стані пошуку моделі	Централізована, ідеологічне регулювання	Центра-лізована, ідеологічне регулювання	Децентра-лізована, політика ринкового регулювання	Децентра-лізована, ідеологічне лідерство
Пануючий якісний формат переходу країн до зеленої економіки	Зелена гнучкість	Зелене зростання	Зелена трансформація	Зелене зростання	Зелений перехід, зелена революція	Зелена еволюція, зелена практика
Ключова концепція	Біоекономіка	Циркулярна економіка, біоекономіка	Циркулярна економіка	Циркулярна економіка	Зелена економіка	Зелена економіка

1	2	3	4	5	6	7
Приклади країн	Монголія, Пакистан, Кенія, Еквадор, Афганістан, Бірма, Ефіопія, Бангладеш та ін.	Індія, ОАЕ, Україна, Саудівська Аравія, Нігерія, Єгипет та ін.	Китай, В'єтнам, Бразилія	Північна Корея, Куба, Венесуела, Іран, Лівія, М'янма та ін.	Нідерланди, США, Франція, Німеччина, Великобританія, Респ. Корея, Японія	Норвегія, Данія, Швеція, Фінляндія, Ісландія, Австрія, Швейцарія, Мальта
Індекс екологічної ефективності	24-30	18-49	20-43	34-47	57-80	72-77
Глобальний індекс зеленого зростання	35-52	39-57	57-61	45-63	58-78	74-78
Глобальний індекс зеленої економіки	34-54	31-50	49-54	д.н.	54-79	74-79

Джерело: складено автором

економічної діяльності характеризується надзвичайно високим рівнем стохастичності. Більше того, у більшості країн даної групи екологічна політика спирається на ключові засади сформованої тут економічної політики. Отже – вона має багатоманітність форм свого практичного втілення, хоча і зі значними інституційними обмеженнями щодо конвергенції стратегічних цілей збереження задовільного екологічного стану та забезпечення достатніх темпів макроекономічного зростання.

Важливими рисами, притаманними традиційній моделі зеленої економіки, є такі:

- несформованість інституційного та інфраструктурного забезпечення зеленої трансформації національних процесів суспільного відтворення;
- домінування залишкового принципу фінансування екологічних програм і проєктів з «ембріональними» формами екологічної культури та управління природним капіталом;
- відносно низька ефективність національних соціально-економічних політик (за показником валового внутрішнього продукту на одну особу);
- низькі якісні кондиції освітньої, наукової, медичної, культурної, спортивної та соціальної інфраструктури;
- неухильно зростаючий вуглецевий слід як закономірний результат загалом низької енергоефективності і високої матеріаломісткості ВВП, а також недосконалості чинних механізмів управління відходами;
- непослідовність реформаторських зусиль національних урядів щодо переходу до зеленої економіки.

Характеризуючи традиційну модель зеленої економіки, не можна оминати увагою і таку іманентну їй важливу рису як динамічний розвиток у її структурі біоекономічного сегменту, ядром якого

є застосування в економічних процесах відновлювальної біологічної сировини. Попри те, що біоекономіка є базисом традиційної зеленої економіки, одночасно ми бачимо укрій відмінні підходи щодо використання її потенціалу у розбудові національних моделей економічного розвитку. Невипадково, практично з середини 1970-х і аж до початку XXI ст. концепція біоекономіки розвивалась переважно у теоретичному дискурсі і лише після її чіткої ідентифікації та окреслення ключових рамок експертами ОЕСР [3] з другої половини 2000-х років спостерігається активізація її практичного втілення на рівні національних економічних стратегій. Окрім того, незважаючи на охоплення концепцією біоекономіки переважно мікроекономічного виміру, багато країн з більш розвиненими (порівняно з традиційною) моделями зеленої економіки усіяло стимулюють її розвиток на національному рівні. Йдеться як про держави Європи (Німеччину, Францію, Нідерланди, Швецію та Фінляндію), так і про США та Китай, котрі з року в рік нарощують масштаби інвестиційних капіталовкладень у біоекономічний сектор.

Дематеріалізація, як один з провідних трендів «озеленення» національних економік останніх десятиліть, засвідчує їх перехід від традиційної до більш розвиненої – *перехідної* – моделі зеленої економіки. Наголосимо, що хоча багато західних учених пов'язують її становлення, головним чином, із системними структурними процесами сервізації національних економік, однак з позицій «озеленення» суспільного відтворення вона має чітко виражені риси зеленої економіки. Йдеться насамперед про значне зменшення питомої ваги матеріалів у виробництві одиниці продукції у розрахунку на продуктивність праці, вартість і вагу виготовлених товарів чи енергозатрати.

При цьому спостерігаються чітко виражені між-державні відмінності як у національних пріоритетах економічного розвитку, так і механізмах їх реалізації. Достатньо сказати, що у той час як у розвинених державах світу упродовж останніх сорока років виробництво і споживання сталі суттєво зменшилось (відповідно на 64% і 61% у Великобританії, на 38% і 42% у Франції, на 36% і 29% у Сполучених Штатах Америки, на 23% і 15% у Німеччині, на 10% і 19% в Японії [4, с. 203–228]); у Китаї, Індії та Бразилії, навпаки спостерігалось їх зростання. Даний факт доводить, що залежно від рівня розвитку національних економік у їх структурній динаміці можуть спостерігатись різноспрямовані тренди ресурсоспоживання навіть у періоди глобального домінування певного напрямку «озеленення» суспільного виробництва.

Є всі підстави стверджувати, що значна частина національних економік країн можуть бути віднесені до перехідної моделі зеленої економіки, що набула найбільшого поширення в Індії, ОАЕ, Україні, Саудівській Аравії, Нігерії, Єгипті. Ключовими її *відмітними характеристиками* є такі:

- значна частка вторинного сектору в структурі економіки, що становить від 20 до 40% валового внутрішнього продукту;

- значний брак чітко інституціоналізованих механізмів «озеленення» виробничих процесів та управління стратегічним розвитком національних економік;

- суттєва обмеженість інституційного й інфраструктурного забезпечення зеленої трансформації, котрі перебувають у процесі свого становлення;

- значне відставання рівня розвитку сформованої у суспільстві екологічної культури й управління природним капіталом порівняно з розвиненістю ключових компонентів загальної суспільної культури;

- неухильне зростання ефективності національних економічних політик та якісних кондицій освітньої, наукової, медичної, культурної, спортивної та соціальної інфраструктури;

- загалом високий вуглецевий слід економічної діяльності в силу низької енергоефективності суспільного виробництва, його високої матеріаломісткості та значного браку результативних механізмів управління відходами;

- глибока конвергенція зеленого зростання з іншими чинниками конкурентного розвитку національних економік у глобальних координатах.

Як свідчить світовий досвід, у реалізації перехідної моделі зеленої економіки саме країни, що розвиваються, перебувають в активному пошуку моделі розвитку, здатної органічно поєднати динаміку макроекономічного зростання та суспільну ціну експлуатації довкілля. Так, найбільш

поширений для даної групи країн сценарій «*зростає зараз, а екологія потім*», виявився не спроможним не тільки подолати бідність широких верств населення, але й забезпечити довгострокове макроекономічне зростання. Окрім того, дотепер доволі поширеним у країнах, що розвиваються, підходом при розробленні національних економічних стратегій є їх орієнтація на екологічну траєкторію розвинених держав. Оскільки останні вже пройшли етап надексплуатації довкілля, то й інші держави, на переконання національних урядів країн, що розвиваються, можуть рухатись тим самим шляхом.

В якості прикладу наведемо, зокрема індустріалізацію економік країн Азії, яка в останні десятиліття фактично копіює окремі елементи ринкової та планової економічних моделей без системного врахування їх ключових вад і «вузьких місць». Тож саме у такому середовищі високої теоретичної і практичної значущості набуває концепція природного капіталу, яка нині активно розвивається у загальному методологічному дискурсі еволюції зеленої економіки. Зокрема, у країнах, що розвиваються, навіть висока частка аграрного сектору у структурі економіки за умов системного впровадження зелених бізнес-моделей на користь бідних (*англ. – pro-poor green business model*) не тільки не є перешкодою у макроекономічному зростанні цих держав, але й здатна вивести їх національні економіки на якісно вищий щабель конкурентного розвитку.

На превеликий жаль, один з красномовних прикладів значного браку ефективних механізмів реалізації стратегічних завдань зеленої трансформації економіки демонструє нині Україна. Так, ще у 2012 р. Національний інститут стратегічних досліджень робив неодноразові спроби розроблення досконаліших інституційних форм забезпечення національної економічної безпеки [5]. Проте усі вони основний дослідницький інтерес акцентували на галузевих пріоритетах нарощування потенціалу вітчизняної відновлюваної енергетики, органічного сільського господарства та окремих секторів зеленої економіки. А цього, як можемо переконатись, є явно недостатньо ні для якісного розв'язання найгостріших для нашої держави безпекових питань, ні для забезпечення переходу національної економіки на зелені «рейки».

У комплексному дослідженні варіативності країнових моделей розбудови зеленої економіки на неабияку дослідницьку увагу заслуговує її *планова модель*. Вона отримала найбільшого поширення у країнах з наздоганяючим типом економічного розвитку (Китаї, В'єтнамі, Бразилії), котрі (екстраполюючи методологічні підходи А. Гершенкрона [6] на зелену економіку) у реалізації національних політик зеленого переходу демонструють настільки високі темпи, наскільки значним є їх

відставання від держав-лідерів. *Головними засадничими елементами планової моделі зеленої економіки є наступні:*

- по-перше, значна частка вторинного сектору у структурі національних економік країн, що коливається нині у діапазоні від 17 до 37% валового внутрішнього продукту;

- по-друге, зовнішні, відносно вітчизняних виробників і споживачів, ключові механізми управління національним економічним розвитком, відображені у відповідних загальнодержавних планах і стратегіях;

- по-третє, значний брак ефективного інституційного й інфраструктурного забезпечення процесів зеленої трансформації суспільного відтворення;

- по-четверте, другорядна роль екологічної культури та управління природним капіталом відносно стратегічної пріоритетності досягнення високих темпів економічного зростання;

- по-п'яте, відносно низька ефективність національних економічних політик, недостатні якісні кондиції освітньої, наукової, медичної, культурної, спортивної та соціальної інфраструктури, а також спирання моделей управління якістю на стандарти ISO;

- по-шосте, високий вуглецевий слід та матеріаломісткість національного виробництва з нерозвинутими механізмами енергоефективності та управління відходами.

Так, один з яскравих прикладів реалізації планової моделі розбудови зеленої економіки демонструє, зокрема, Бразилія. Попри володіння колосальним природним капіталом (п'яте місце у світі) ця держава характеризується надзвичайно слабо розвинутою соціальною інфраструктурою та величезною вуглецевістю національної транспортної системи. Окрім того, украй низькі показники її інвестиційних капіталовкладень в освітню систему мають своїми закономірними наслідками як загалом низькі її якісні кондиції (що власне впливає з регулярних звітів ОЕСР та результатів досліджень Міжнародної програми з оцінки освітніх досягнень студентів (*англ. – Programme for International Student Assessment – PISA*)), так і дуже низькопродуктивний науково-дослідницький сектор.

Своєю чергою, Китай ще у 2002 р. розробив і перейшов до впровадження власної моделі «озеленення» національної економіки на основі розбудови у її структурі замкнених циклів матеріальних потоків [7, с. 231–239]. Реалізація інструментарію розбудови зеленої економіки відбувається з дуже характерною для Китаю рисою, а саме: експериментуванням в умовах ієрархії [8]. Йдеться як про детальне планування різного роду екологічних програм і проєктів, так і розроблення під кожен конкретний кейс найбільш релевантних фінансових

механізмів його підтримки на двох рівнях – розвитку циркулярної економіки та екологізації національного виробничого комплексу. Найбільша ж увага приділяється плануванню тих проєктів, котрі зможуть стати у перспективі взірцевими і згенерувати при цьому потужний демонстраційний ефект для значної кількості китайських провінцій, міських агломерацій, зон підприємництва та окремих суб'єктів господарювання.

Ще одна притаманна саме КНР риса у розбудові зеленої економіки пов'язана з активним використанням її інструментів при реалізації національної стратегії міжнародної економічної експансії. Так, вже сьогодні бачимо активну пріоритизацію «озеленення» зовнішньоекономічної діяльності китайських суб'єктів господарювання при просуванні національних економічних інтересів КНР на африканському континенті, де переважають, як ми знаємо, країни з традиційною моделлю зеленої економіки.

Характеризуючи національні моделі розбудови зеленої економіки, не можна оминати дослідницькою увагою й *адміністративну модель*. Вона отримала найбільшого поширення у державах з розвинутими традиціями жорстких адміністративних обмежень економічної діяльності – Північній Кореї, Кубі, Венесуелі, Ірані, Лівії, М'янмі. Хоча подібного роду обмеження і спрямовані у тому числі на усунення формальних причин екологічних проблем, однак більш важливим, з погляду «озеленення» суспільного відтворення, питанням щодо формування екологічної культури та управління природним капіталом надається другорядна роль. *Головними рисами адміністративної моделі зеленої економіки є такі:*

- відносно висока частка вторинного сектору у структурі економіки, яка коливається від 23 до 33% валового внутрішнього продукту;

- фрагментарний розвиток інституційного та інфраструктурного забезпечення процесів зеленої трансформації національних економік;

- загалом низька ефективність національних економічних політик та якісних кондицій освітньої, наукової, медичної, культурної, спортивної та соціальної інфраструктури;

- високі вуглецевий слід та матеріаломісткість виробництва за низького рівня його енергоефективності у параметрах концепції циркулярної економіки.

Наступна модель розбудови зеленої економіки, яка відбиває існуючі міжкраїнові і міжрегіональні диференціації – це *ринкова модель*, яка набула найбільшого поширення у державах ОЕСР. *Її ключовими відмітними характеристиками є такі:*

- високий суспільний запит на екологічні інновації та загалом високий рівень сформованої у суспільстві екологічної культури та управління природним капіталом;

- неухильно спадаючі вуглецевий слід та матеріалоемність виробничих процесів за одночасного зростання рівня їх енергоефективності та якості чинних систем управління відходами;

- утримання державами глобального лідерства у впровадженні моделей управління якістю;

- висока ефективність національних економічних політик та якісних кондицій освітньої, наукової, медичної, культурної, спортивної та соціальної інфраструктури;

- чітко виражена націленість національних економічних стратегій на зелені трансформаційні зміни.

Так, держави групи ОЕСР, сповідуючи ринкову модель зеленої економіки, в останнє десятиліття дуже послідовно і наполегливо реалізують національні стратегії зеленої трансформації й управління зеленим зростанням з одночасним системним моніторингом динаміки усіх найважливіших індикаторів. Завдяки великомасштабним інвестиціям у проведення наукових досліджень вже у 2000-х роках зазначена група держав стимулює всебічний розвиток таких джерел зеленого зростання, як-от:

- підвищення продуктивності суспільної праці за рахунок ефективнішого ресурсоспоживання;

- стимулювання екоінноваційних розробок, спрямованих на розв'язання найгостріших екологічних проблем;

- диверсифікація ринків та створення нових робочих місць у зеленому секторі економіки як реакція на зростання суспільного попиту на зелені технології, товари і послуги;

- нарощування масштабів зеленого інвестування;

- стабільність макроекономічних умов і зниження волатильності цін на ресурси;

- диверсифікація джерел ресурсів (включаючи людський), брак яких спричиняє високу ціну інвестиційного капіталу;

- усунення дисбалансів у природних системах як запоруки нівелювання ризиків, пов'язаних з кліматичними змінами [9].

Так, одним з яскравих зразків реалізації ринкової моделі зеленої економіки демонструють на сьогодні Сполучені Штати Америки, екологічна регуляторна система яких характеризується високим рівнем децентралізації і прагматизму. При цьому спостерігаються доволі глибокі міжштатівські асиметрії у формах, рівнях і темпах «озеленення» економічної діяльності, що створює широкий простір для експериментування у царині впровадження його механізмів. Подібно до диференціацій між різними штатами США, різноманітні оцінки розвитку зеленої економіки знаходимо і у глобальних масштабах, з тією лише відмінністю, що асиметрії у рівнях соціально-економічного розвитку країн мають значно більший діапазон [1].

І, нарешті, характеризуючи *ідеалістичну модель зеленої економіки*, яка отримала найбільшого поширення у країнах скандинавського поясу (Норвегії, Данії, Швеції), історично пов'язаних з ними Фінляндії та Ісландії, а також в Австрії, Швейцарії, на Мальті, слід відзначити, що вона принципово відрізняється від усіх проаналізованих вище країнових моделей. Йдеться насамперед про таку її засадничу основу як найбільш повне спирання на принципи сталого розвитку, за якого пріоритетного значення набуває якість розвитку, а не власне економічне зростання (які, до речі, чітко розмежовуються). Інакше кажучи, *ідеалістична модель* засвідчує по суті системний перехід національної економіки до екологічної фази системних суспільних трансформацій, що обумовлює найбільше тяжіння до неї саме невеликих за розміром Північної Європи, відомих надвисоким рівнем інклюзивності соціально-економічного розвитку. Відтак – *головними рисами ідеалістичної моделі розбудови зеленої економіки є такі:*

- висока частка третинного, четвертинного та п'ятинного секторів економіки, сукупна частка яких становить понад 2/3 виробництва валового внутрішнього продукту і зайнятості сукупної робочої сили;

- висока питома частка валового внутрішнього продукту і ВВП на одну особу, які перерозподіляються через державний бюджет;

- системна конвергенція інституційного й інфраструктурного забезпечення зеленої трансформації національних економік як цілісного комплексу взаємопов'язаних економічних процесів;

- домінування зрілої моделі розвитку екологічної культури, суспільних цінностей та практики державного і корпоративного управління природним капіталом в якості ключових драйверів соціально-економічного розвитку;

- глибокий рівень інтегрованості чинних моделей управління якістю у національні економічні політики, що спричиняє високу ефективність функціонування освітньої, наукової, медичної, культурної, спортивної та соціальної інфраструктури;

- відносно низькі вуглецевий слід, енерго- та матеріаломісткість суспільного виробництва;

- високий рівень енергоефективності та результативності чинної системи управління відходами.

Незважаючи на те, що країни, котрі сповідують *ідеалістичну модель зеленої економіки*, у середньому на 25% відстають від абсолютно ідеальної моделі її розвитку (про це красномовно свідчать дані Індексу зеленого зростання, Індексу глобальної зеленої економіки, Індексу екологічної ефективності та Індексу зеленого майбутнього), практично усі держави-лідери світового господарства активно наслідують їх господарську

практику на основі масштабного впровадження науково-обґрунтованих інновацій та експериментів у царині «озеленення» суспільного відтворення. Так, одним з напрямів теоретичного дизайну зеленої економіки, який набуває нині дедалі більшої популярності, є концепція орієнтованих на довкілля управлінських рішень (англ. – *Environmental-oriented management decisions*). Її ключовий методологічний засновок ґрунтується на проектуванні мультифункціональних просторів в якості невід’ємного компонента національних систем сталого управління ресурсами. Один з прикладів подібного роду систем яскраво демонструють, зокрема, держави-члени Європейського Союзу. Вони кваліфікують зелену інфраструктуру як стратегічно сплановану мережу природних та напівприродних просторів, котрі функціонують як ефективна альтернатива чи органічне доповнення до сірої, створеної людиною, інфраструктури задоволення усього спектру суспільних потреб [10]. Доцільно зауважити, що концепція зеленої інфраструктури стала доволі вдалою відповіддю європейців на об’єктивну необхідність удосконалення якісних та кількісних характеристик урбаністичного та приміського просторів, мультифункціональність та комплексність яких власне й формують ключові конкурентні переваги міських екосистем держав-лідерів світової економіки. Подібного роду закономірність відбиває сутнісний зміст природного капіталу, здатного докорінно трансформувати структуру економіки на основі залучення у господарський обіг тих секторів економіки, котрі здатні забезпечити високу рентабельність інвестиційних капіталовкладень (туризм, рекреація, виробництво біомаси тощо).

Висновки. Резюмуючи, маємо наголосити, що визначені нами національні моделі зеленої економіки в умовах глобалізації зазнають глибоких трансформаційних змін. За своєю природою вони відбивають, з одного боку, певну конвергенцію їх окремих елементів, а з другого – системне переосмислення державами стратегічних цілей свого конкурентного розвитку через призму значного загострення світової екологічної проблеми. Зокрема, у стратегіях розбудови зеленої економіки багатьох країн вже сьогодні можна спостерігати одночасну реалізацію інструментів, характерних для різних моделей. На нашу думку, даний тренд засвідчує більшою мірою фрагментарну конвергенцію та гібридизацію чинних національних моделей, а не їх повне злиття у новітню модельну конфігурацію. При цьому визначальний вплив на даний процес справляють такі ключові закономірності сучасної фази світогосподарського розвитку як: інтелектуалізація й індивідуалізація виробництва, його мережевізація, діджиталізація та віртуалізація, зміна технологічних парадигм і сервізація структури економіки тощо.

Трансформація національних економік у напрямку зеленої економіки становить індивідуальне завдання для кожної країни, хоча зацікавленість у високій якості результату є глобальною. Доволі значне різноманіття моделей розбудови зеленої економіки в умовах глобальної конкуренції має як свої переваги, так і недоліки. До переваг ми відносимо високу зацікавленість у результатах, які становитимуть конкурентні переваги для національних економік; активне експериментування та послідовне застосування попередніх здобутків. Недоліками ж є те, що програш певних країн у конкурентній боротьбі зашкодить як їм, так й всій світовій економіці, створюватиме нові залежності та асиметрії, яких країни намагаються позбутись. Тому управління розвитком глобальних екосистем на принципах конкуренції, вивчення і поширення кращих світових практик, пошук вигідних для всіх рішень становить важливе завдання для науковців, освітян та практиків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Green Growth Index 2020: Measuring performance in achieving SDG targets. GGGI technical report, no. 16. Global Green Growth Institute. Republic of Korea. 2020. URL: <https://greengrowthindex.gggi.org/wp-content/uploads/2021/01/2020-Green-Growth-Index.pdf>.
2. Караєва Н. В., Сегеда І. В. Генезис екологічної парадигми сталого розвитку цивілізації: сутність і етапи становлення. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць*. 2010. № 7. С. 27–32.
3. The Bioeconomy to 2030: designing a policy agenda. OECD, 2009.
4. Smil V. Still the Iron Age. Butterworth-Heinemann. 2016.
5. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія / В. Г. Потапенко; [за наук. ред. д.е.н., проф. Є. В. Хлобистова]. Київ : НІСД, 2012.
6. Гершенкрон А. Экономическая отсталость в исторической перспективе. Дело РАНХиГС. 2015.
7. Geng Y., Doberstein B. Developing the circular economy in China: challenges and opportunities for achieving «leapfrog development». *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*. 2008. Vol. 15. P. 231–239.
8. Ekins P., Domenech T., Drummond P., Bleischwitz R., Hughes N., Lotti L. The Circular Economy: What, Why, How and Where. OECD/EC Workshop «Managing environmental and energy transitions for regions and cities», Paris. 5-th July 2019. URL: <https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/Ekins-2019-Circular-Economy-What-Why-How-Where.pdf>.
9. Towards Green Growth: Monitoring Progress: OECD Indicators, OECD Green Growth Studies, OECD Publishing. 2011.
10. Building a Green Infrastructure for Europe. European Commission. Brussels 2013.

REFERENCES:

1. Green Growth Index 2020: Measuring performance in achieving SDG targets. (2020) GGGI technical report, NO. 16. Global Green Growth Institute. Republic of Korea. Available at: <https://greengrowthindex.gggi.org/wp-content/uploads/2021/01/2020-Green-Growth-Index.pdf>.
2. Karayeva N., Segeda I. (2010) Genezis ekologichnoyi paradigmi stalogo rozvotku tsivilizatsii: sutnist i etapi stanovlennya. [The genesis of the ecological paradigm of sustainable development of civilization: essence and stages of formation] *Economic bulletin of NTUU "KPI": a collection of scientific papers*, no. 7, pp. 27–32.
3. The Bioeconomy to 2030: desingning a policy agenda. (2009) OECD.
4. Smil V. (2016) Still the Iron Age. Butterworth-Heinemann.
5. Potapenko V. G. (2012) Strategichni priopitety bezpechnogo rozvitku Ukraini na zasadah zelenoyi ekonomiki: monographia [Strategic priorities of the safe development of Ukraine on the basis of the "green economy": monograph]. Kyiv: NISD.
6. Gershenkron A. (2015) Ekonomicheskaya otstalost v istoricheskoy perspective. [Economic backwardness in historical perspective]. *RANHiGS, Case*.
7. Geng Y., Doberstein B. (2008) Developing the circular economy in China: challenges and opportunities for achieving «leapfrog development». *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, vol. 15, pp. 231–239.
8. Ekins P., Domenech T., Drummond P., Bleischwitz R., Hughes N., Lotti L. (2019) The Circular Economy: What, Why, How and Where. OECD/EC Workshop «Managing environmental and energy transitions for regions and cities», Paris. 5-th July. Available at: <https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/Ekins-2019-Circular-Economy-What-Why-How-Where.pdf>.
9. Towards Green Growth: Monitoring Progress: OECD Indicators, (2011) OECD Green Growth Studies, OECD Publishing.
10. Building a Green Infrastructure for Europe. (2013) European Commission. Brussels.